Σύνοψη και Συμπεράσματα

Η ελληνική οικονομία εμφανίζει εντυπωσιακές αντοχές

Τα τελευταία χρόνια, η ελληνική οικονομία βρίσκεται στη δίνη διαδοχικών κρίσεων: οικονομική κρίση, υγειονομική κρίση και πρόσφατα ενεργειακή κρίση. Η ***οικονομική κρίση*** ήταν πρωτοφανής τόσο σε μέγεθος όσο και σε διάρκεια. Το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 25% και έκτοτε δεν έχει επιστρέψει στα επίπεδα του 2009[1]. Στη διάρκεια της ***πανδημίας*** η Ελλάδα υπέστη τη δεύτερη βαθύτερη ύφεση στην Ευρωζώνη, παρά τη μεγαλύτερη δημοσιονομική χαλάρωση στην οποία επιδόθηκε, εν μέρει λόγω της συνεχιζόμενης μεγάλης εξάρτησης από τον τουρισμό που επλήγη δυσανάλογα πολύ. Η ***ενεργειακή κρίση*** πλήττει βάναυσα την ελληνική οικονομία, κυρίως μέσω του αυξανόμενου κόστους διαβίωσης και του πληθωρισμού.

Ωστόσο, τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ[2] για το πρώτο τρίμηνο του έτους έδειξαν ότι η ελληνική οικονομία, παρά τις έντονες εξωτερικές διαταραχές, ***επανακάμπτει δυναμικά***: ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ κυμάνθηκε στο 7%, αρκετά πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. ***Στο ΚΕΠΕ εκτιμούμε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης για το σύνολο του έτους θα κυμανθεί στο 4,3%*** (ενότητα 1.3). Πιο συγκεκριμένα, οι σχετικοί ρυθμοί μεταβολής για το πρώτο και το δεύτερο εξάμηνο του 2022, σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους του 2021, εκτιμώνται στο 5,5% και 3,2%, αντίστοιχα. Οι προβλέψεις σε τριμηνιαία βάση εμφανίζουν θετικό πρόσημο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (3,9% στο δεύτερο τρίμηνο, 2,9% στο τρίτο τρίμηνο και 3,6% στο τέταρτο τρίμηνο). Η ανωτέρω πρόβλεψη συνιστά μία εκτίμηση ότι, στην πορεία του έτους 2022, η ελληνική οικονομία θα εξακολουθήσει να ανακάμπτει με ρυθμούς, οι οποίοι θα της επιτρέψουν να αναπληρώσει τις απώλειες που είχαν σημειωθεί λόγω της πανδημίας και να ξεπεράσει σε πραγματικούς όρους το επίπεδο του ΑΕΠ του έτους 2019. Η εκτίμηση αυτή απορρέει από την ευνοϊκή εξέλιξη των περισσότερων από τα οικονομικά μεγέθη που ενσωματώνονται στην πρόβλεψη. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022, παρατηρήθηκε μεγάλη αύξηση της ***ιδιωτικής κατανάλωσης***, των ***επενδύσεων παγίου κεφαλαίου*** και των ***εξαγωγών υπηρεσιών***, με παράλληλη συγκρατημένη άνοδο των εξαγωγών αγαθών και της δημόσιας κατανάλωσης.

Ανοδικές ήταν επίσης οι εξελίξεις στον ***δείκτη βιομηχανικής παραγωγής***, ο οποίος ενισχύθηκε τόσο στο σύνολο όσο και σε όλους τους σχετικούς υποδείκτες, στον ***δείκτη κύκλου εργασιών στη βιομηχανία***, ο οποίος παρουσίασε μεγάλη άνοδο σε όλες τις επιμέρους υποκατηγορίες που αφορούν την εγχώρια και την εξωτερική αγορά, καθώς και στον ***δείκτη όγκου στο λιανικό εμπόριο***, ο οποίος αυξήθηκε σε όλες τις υποκατηγορίες εκτός από τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων και τα τρόφιμα-ποτά-καπνό. Παράλληλα, άνοδος σημειώθηκε στον ***δείκτη κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο*** και στην ***οικοδομική δραστηριότητα*** σε όρους όγκου και στη βάση των οικοδομικών αδειών.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη δυναμική που παρουσιάζει ***ο αγροτικός τομέας*** (ενότητα 4.1)***.*** Συνολικά, κατά τη διάρκεια της πανδημίας ο ελληνικός αγροτικός τομέας κατέδειξε μεγάλο βαθμό ανθεκτικότητας. Η συνολική αξία παραγωγής το 2020 μειώθηκε μόνο κατά 0,10% σε σχέση με το 2019, αλλά αυξήθηκε κατά 1,55% σε σχέση με τον μέσο όρο της 5ετίας 2015-2019. Το επιχειρηματικό εισόδημα αυξήθηκε το 2020 κατά 7,67% σε σχέση με το 2019 και κατά 13% σε σχέση με την τελευταία 5ετία. Η συμμετοχή της προστιθέμενης αξίας της γεωργίας στη συνολική εγχώρια προστιθέμενη αξία αυξήθηκε το 2020 σε σχέση με το 2019 κατά 11,40%.

Οι παραπάνω θετικές εξελίξεις αντανακλώνται και στη ***σταθερή πορεία αύξησης της απασχόλησης και μείωσης της ανεργίας*** (ενότητα 3.1). Στο πρώτο τρίμηνο του 2022 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του αριθμού των απασχολουμένων της τάξεως του 11,6% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους και αντίστοιχη μείωση του αριθμού των ανέργων κατά 13,2%. Η ανεργία μειώνεται συστηματικά και η απασχόληση ακολουθεί ανοδική πορεία σε

1. Βλ. Λιαργκόβας Π. (2020), *Δέκα Χρόνια κρίση, τρία μνημόνια και μία πανδημία. Η Ελλάδα αναζητώντας διέξοδο*, σελ. 33. Εκδόσεις Πατάκης, Αθήνα.

2. Βλ. <https://www.statistics.gr/>.

ετήσια βάση, η οποία όμως δεν είναι όμοια για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες. Ειδικότερα, οι νέοι 15-24 ετών δεν έχουν αναπληρώσει τις απώλειες από την πανδημία, ενώ σε δυσμενή θέση βρίσκονται και οι μετανάστες, ειδικά οι άνδρες. ***Αυτό που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι η μεγάλη μείωση του πληθυσμού των μεταναστών, οι οποίοι αποτελούσαν σημαντικό μερίδιο των απασχολουμένων σε κάποιους κλάδους***. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν είναι απίθανο οι πρόσφατες ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό στον τουρισμό να οφείλονται ακριβώς στη μείωση της προσφοράς εργασίας από την πλευρά των μεταναστών. Τέλος, ο νέος κατώτατος μισθός και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών τον Ιούνιο είναι οι πιο πρόσφατες προσπάθειες διασφάλισης ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης σε πείσμα των δυσμενών εξελίξεων στο μέτωπο του πληθωρισμού, χωρίς να κινδυνεύσει υπέρμετρα η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, και εξορθολογισμού του κόστους εργασίας, αντίστοιχα.

Βέβαια, οι επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία και οι πληθωριστικές πιέσεις σε ενέργεια και πρώτες ύλες επηρέασαν σημαντικά τόσο τη διεθνή όσο και την εγχώρια χρηματιστηριακή αγορά (ενότητα 1.5). Αν και το πρώτο τετράμηνο του 2022 ολοκληρώθηκε με θετικές αποδόσεις από την αρχή του έτους για την πλειονότητα των χρηματιστηριακών δεικτών και αυξημένη κεφαλαιοποίηση στο Χ.Α., ***οι χρηματιστηριακοί δείκτες*** κατέγραψαν σημαντικές απώλειες μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Παράλληλα, ***οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων καταγράφονται αυξημένες***, αυξάνοντας το κόστος δανεισμού. Από την άλλη πλευρά, οι ***πρόσφατες αναβαθμίσεις της ελληνικής οικονομίας*** αποτυπώνουν την εμπιστοσύνη των αγορών στην ελληνική οικονομία και φέρνουν την Ελλάδα ένα βήμα πριν από τον στόχο επιστροφής σε επενδυτική βαθμίδα. Παρ' όλα αυτά, οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι λόγω της διεθνούς συγκυρίας και της συνδεόμενης αβεβαιότητας παραμένουν, με την ενδυνάμωση της ελληνικής κεφαλαιαγοράς να αποτελεί προτεραιότητα.

Κατά το ΚΕΠΕ, τρεις είναι οι εκτιμώμενοι βραχυχρόνιοι και μακροχρόνιοι κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία

1ος κίνδυνος: ο πληθωρισμός

Τα ελληνικά νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν υψηλό πληθωρισμό καθώς, μεταξύ άλλων, η ενεργειακή εξάρτηση της Ελλάδας παραμένει υψηλή. Όσο περισσότερο διαρκεί ο πόλεμος, τόσο περισσότερο θα αυξάνεται ο πληθωρισμός. Και όσο περισσότερο παραμένει ο πληθωρισμός, τόσο περισσότερο θα ροκανίζει το εισόδημα των νοικοκυριών, θα χτυπάει ιδιαίτερα τους μισθωτούς και συνταξιούχους και θα δίνει τη δυνατότητα σε κερδοσκόπους να θησαυρίζουν σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. ***Ο πληθωρισμός, δεν έχει την ίδια επίδραση σε όλα τα νοικοκυριά, ούτε είναι ίδιος*** (βλ. σχετικό ειδικό θέμα). Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΚΕΠΕ, τα νοικοκυριά που βρίσκονται χαμηλότερα στην εισοδηματική ή καταναλωτική κατανομή κατά κανόνα αντιμετωπίζουν υψηλότερο πληθωρισμό από τα νοικοκυριά που βρίσκονται στα υψηλότερα δεκατημόρια. Αυτό φαίνεται να ισχύει τόσο σε περιόδους που καταγράφονται θετικοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ, όσο και σε περιόδους ύφεσης. Ακόμα και σε περιόδους αρνητικού πληθωρισμού, οπότε οι τιμές μειώνονται, εκτιμάται ότι η μείωση των τιμών για τα πιο φτωχά νοικοκυριά είναι μικρότερη από την αντίστοιχη των οικονομικά πιο εύρωστων και η σχετική επιβάρυνσή τους υψηλότερη από την περίοδο της οικονομικής ανόδου. Τα ίδια συμπεράσματα προκύπτουν εάν αντί για τα εισοδηματικά/καταναλωτικά δεκατημόρια εξεταστούν τα φτωχά έναντι των μη φτωχών νοικοκυριών. Φαίνεται λοιπόν ότι ***τα φτωχά νοικοκυριά αντιμετωπίζουν συστηματικά επιβαρύνσεις πληθωρισμού, οι οποίες είναι μεγαλύτερες*** στα χρόνια της οικονομικής ύφεσης αλλά και στα χρόνια της πανδημίας. Αυτές οι διαπιστώσεις θα ήταν χρήσιμο να μην αγνοούνται, όταν εξετάζεται η πορεία του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Η τακτική ανάλυση των διαφορετικών τάσεων του πληθωρισμού ανά τύπο νοικοκυριού θα βοηθούσε να καταγράφονται και επικαιροποιούνται με συστηματικό τρόπο οι πληθωριστικές διαφορές μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, από την ανάλυσή μας προκύπτει ότι συγκεκριμένες ομάδες καταγράφουν συστηματικά υψηλότερο πληθωρισμό, που συνεπάγεται χαμηλότερο πραγματικό εισόδημα και συνεπώς μικρότερη δυνατότητα για κατανάλωση. ***Επομένως, η αύξηση των τιμών θα έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση των πληθωριστικών διαφορών*** μεταξύ των διαφορετικών ομάδων νοικοκυριών, γεγονός που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στον σχεδιασμό και την άσκηση εισοδηματικής πολιτικής κατά τη διαχείριση των τρεχουσών μακροοικονομικών εξελίξεων. Ως εκ τούτου οι πολιτικές ενίσχυσης για την αντιμετώπιση της ακρίβειας θα πρέπει να είναι ***στοχευμένες προς τους οικονομικά ασθενέστερους***, οι οποίοι, όπως προκύπτει και από την ανάλυση, επιβαρύνονται περισσότερο από τις αυξήσεις των τιμών.

Πρέπει ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι τα επιδοματικά κυβερνητικά μέτρα, που στην τρέχουσα συγκυρία είναι απαραίτητα, αναχαιτίζουν τον πληθωρισμό αλλά δεν τον εξαλείφουν. Βοηθούν στην άμβλυνση των επι-

πτώσεων αλλά δεν χτυπούν το κακό στη ρίζα του, δεν εξαλείφουν το πρόβλημα του πληθωρισμού[3]. Αντίθετα, ενισχύουν την κατανάλωση και άρα συντηρούν τον πληθωρισμό[4]. Είναι γεγονός ότι η καταναλωτική δαπάνη δεν δείχνει σημεία αποδυνάμωσης, χάρη στα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης των νοικοκυριών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, καθώς και στην ανάληψη καταθέσεων που συσσώρευσαν τα νοικοκυριά κατά τη διάρκεια της πανδημίας. ***Όμως τόσο τα μέτρα στήριξης (επιδόματα) όσο και η χρήση των αποταμιευτικών πόρων από τη φύση τους θα τείνουν να φθίνουν διαχρονικά λόγω της επικείμενης αύξησης των επιτοκίων και της εν γένει σύσφιξης της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής.***

2ος κίνδυνος: η άνοδος των επιτοκίων

Η επιμονή του πληθωρισμού, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρωζώνη, οδήγησε τις κεντρικές τράπεζες στη διακοπή της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής των προηγουμένων ετών. Για τα παρεμβατικά επιτόκια της ΕΚΤ, οι προθεσμιακές αγορές επιτοκίου τιμολογούν σωρευτική αύξηση 250 μονάδων βάσης (μ.β.), δηλ. 2,5 ποσοστιαίων μονάδων από τα τρέχοντα επίπεδα έως τον Μάιο του 2023[5]. Οι αυξήσεις που αναμένεται να αποφασιστούν στις επόμενες συνεδριάσεις του Συμβουλίου χάραξης νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ είναι οι ακόλουθες: +25 μ.β. τον Ιούλιο, +50 μ.β. τον Σεπτέμβριο, +50 μ.β. τον Οκτώβριο, καθώς και αύξηση μεταξύ 25 μ.β. και 50 μ.β. τον Δεκέμβριο. Στο πρώτο εξάμηνο του 2023 η ΕΚΤ αναμένεται να συνεχίσει την αύξηση των παρεμβατικών της επιτοκίων, με το βασικό επιτόκιο καταθέσεων (deposit rate) να προσεγγίσει (αν όχι υπερβεί) το άνω περιθώριο του διαστήματος 1%-2% που θεωρείται συμβατό με τον στόχο της σταθερότητας των τιμών μεσοπρόθεσμα. Σημειώνεται ότι το επιτόκιο αυτό είναι σήμερα -0,5%. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να συμπαρασύρει ανοδικά και τα επιτόκια δανειοδότησης (σε σχεδόν ισόποση βάση) και καταθέσεων (σε μικρότερο βαθμό) των ελληνικών εμπορικών τραπεζών. Σε κάθε περίπτωση, η εκρηκτική άνοδος του πληθωρισμού από τις αρχές του έτους και η έναρξη ενός νέου κύκλου σύσφιγξης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ έχουν ήδη οδηγήσει σε νέα μεγάλη διεύρυνση των επιτοκίων και των περιθωρίων απόδοσης των κυβερνητικών ομολόγων των χωρών της περιφέρειας της Ευρωζώνης (π.χ. Ιταλία και Ελλάδα), εξέλιξη που καθιστά δυσχερή την αναχρηματοδότηση του δημοσίου χρέους των χωρών αυτών. Η ΕΚΤ αναμένεται να ανακοινώσει τον Ιούλιο νέο μηχανισμό για την αποφυγή μιας νέας κρίσης χρέους στην περιφέρεια της Ευρωζώνης. ***Θα μπορέσει όμως ο μηχανισμός αυτός να αναστρέψει τις ήδη δυσμενείς εξελίξεις; Το ασταθές γεωπολιτικό περιβάλλον και η πιθανή προκήρυξη διπλών εκλογών το φθινόπωρο μπορεί να συμβάλουν σε περαιτέρω ενίσχυση της αβεβαιότητας και αύξηση του κόστους δανεισμού.***

3ος κίνδυνος: η γεωπολιτική αστάθεια

Ο πόλεμος στην Ουκρανία, και το γενικότερο κλίμα γεωπολιτικών εντάσεων που έχει πυροδοτήσει, έχουν οδηγήσει σε αναθεώρηση των αρχικών εκτιμήσεων για την πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας, επαναφέροντας την αβεβαιότητα, εκτινάσσοντας το ενεργειακό κόστος, εντείνοντας τις αυξήσεις στις τιμές των προϊόντων και διαταράσσοντας τη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων σε κρίσιμους τομείς. Οι επιπτώσεις των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί λόγω του πολέμου έχουν γίνει ιδιαίτερα αισθητές στα πεδία των τιμών της ενέργειας και του πληθωρισμού, επιβαρύνοντας σημαντικά τον προϋπολογισμό των νοικοκυριών και το κόστος παραγωγής.

Συναφώς, ποια είναι η κατάλληλη στρατηγική για τη θωράκιση της ελληνικής οικονομίας;

Οι μακροχρόνιες προοπτικές της διεθνούς και ευρωπαϊκής οικονομίας δεν είναι με το μέρος της Ελλάδας: Τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα λόγω της πανδημίας και η ενεργειακή κρίση, που διογκώθηκε λόγω του πολέμου στην Ουκρανία, σπρώχνουν προς τα πάνω τις τιμές επιδεινώνοντας σημαντικά το βιοτικό επίπεδο των ελληνικών νοικοκυριών. Οι οικονομικές πολιτικές στην ΕΕ και στις ΗΠΑ από επεκτατικές που ήταν, για μεγάλο χρονικό διάστημα, μετατρέπονται σε συσταλτικές. Επιπλέον, το κόστος της προσαρμογής σε ένα πρότυπο ανάπτυξης και διαβίωσης που να είναι συμβατό (και θεμιτό) με την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων βρίσκεται ακόμα μπροστά

3. Το Ινστιτούτο Bruegel υπολόγισε ότι τα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης των νοικοκυριών στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης ήταν από τα υψηλότερα στην Ευρώπη ως ποσοστό του ΑΕΠ. Βλ. <https://www.bruegel.org/publications/datasets/national-policies-to-shield-consumers-from-rising-energy-prices/>.

4. Μια παρενέργεια των επιδοματικών πολιτικών που διατηρούνται επί μακρόν είναι η ενδεχόμενη στρέβλωση των κινήτρων των δικαιούχων. Δηλαδή η καλλιέργεια αντιπαραγωγικών κινήτρων και προσοδοθηρικής συμπεριφοράς (βλ. σχετικά Tullock, G. (2003), The origin rent-seeking concept, *Int. J. Bus. Econ*. 2003, 2, 1–8.

5. Βλ. <https://www.kathimerini.gr/economy/561927427/poso-yparktos-einai-o-kindynos-oikonomikis-yfesis/amp/>.

μας, τόσο ως Ελλάδα όσο ως Ευρώπη και πλανήτης. Η διάρκεια και ένταση της προσαρμογής είναι ακόμα σε μεγάλο βαθμό μη προσδιορισμένα μεγέθη, ***αλλά ήδη είναι σαφές ότι το κόστος της προσαρμογής θα είναι μεγάλο***. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για χώρες όπως η Ελλάδα, που ***υστερούν σε κρίσιμους τομείς όπως της ενεργειακής αποδοτικότητας και δεν έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην επικείμενη μαζικοποίηση των αγαθών και υπηρεσιών που θα διευκολύνουν τη μετάβαση***[6]. Τα παραπάνω δείχνουν ότι, ***ακόμη και αν μετριαστεί ο πληθωρισμός το 2023, η ακρίβεια θα παραμείνει.*** Αυτό θα συμβαίνει για δύο λόγους: πρώτον, εξαιτίας της υψηλής φορολογίας. Στα χρόνια της δημοσιονομικής κρίσης, η υψηλή φορολογία ενίσχυσε το φαινόμενο της ακρίβειας, καθώς, ενώ οι μισθοί έπεφταν, οι φόροι κράτησαν σε υψηλά επίπεδα τις τιμές των προϊόντων. Ας θυμηθούμε τις αυξήσεις ΦΠΑ τα έτη 2005, 2010 και 2016, όταν μάλιστα οι αυξήσεις αυτές συνοδεύτηκαν και από σημαντικές μετατάξεις κατηγοριών αγαθών από χαμηλότερους συντελεστές σε υψηλότερους. Ή τις αυξήσεις στον ΕΦΚ κυρίως το 2009 και 2017 στα καύσιμα, που αποτελούν βασική εισροή της εφοδιαστικής αλυσίδας και, συγκεκριμένα, συμβάλλουν στην αύξηση των τιμών σε όλο το φάσμα αγαθών και υπηρεσιών. Ο δεύτερος παράγοντας που συντηρεί τις τιμές σε συγκριτικά υψηλότερο επίπεδο είναι το θεσμικό και ρυθμιστικό περιβάλλον της χώρας. Παρά την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια, το θεσμικό περιβάλλον συνεχίζει να έχει στη χώρα μας σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο κόστος διαβίωσης. ***Στις σχετικές κατατάξεις, η Ελλάδα εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά έναντι των άλλων χωρών.***

Αυτό σημαίνει ότι η ***συνέχιση και ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε αγορές προϊόντων και υπηρεσιών,*** και ειδικά σε αγορές δικτύων, ***η συνέχιση της μεταρρύθμισης του φορολογικού συστήματος*** (μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης, απλούστευση των φορολογικών διαδικασιών και επαναπροσδιορισμός του συστήματος ΦΠΑ), αλλά και στην ***εργασία και παραγωγή*** (μείωση των εργοδοτικών και ασφαλιστικών εισφορών) και η ***προώθηση του εκσυγχρονισμού της δικαιοσύνης*** (επιτάχυνση του χρόνου απονομής της δικαιοσύνης) ***είναι αναγκαίες***. ***Αποτελούν μονόδρομο για την ανόρθωση της παραγωγικής βάσης, για την κάλυψη του επενδυτικού κενού***[7] ***και, άρα, την ενίσχυση της παραγωγικότητας και τη διατηρήσιμη αύξηση εισοδημάτων αλλά, ταυτόχρονα, και μείωση των τιμών των αγαθών.***

Καθηγητής ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΛΙΑΡΓΚΟΒΑΣ
Πρόεδρος του Δ.Σ. και
Επιστημονικός Διευθυντής του ΚΕΠΕ

6. Βλ. Μητσόπουλος Μιχάλης (2022), «Αυξανόμενο κόστος διαβίωσης: Εξελίξεις τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα – αξιολόγηση και προοπτικές» <https://kefim.org/wp-content/uploads/2020/07/Meleti_Kostos-Diaviosis.pdf>.

7. Ενώ οι επενδύσεις αυξήθηκαν το 2021 στο 14% του ΑΕΠ (από 11% την περασμένη δεκαετία), παραμένουν κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (20%).